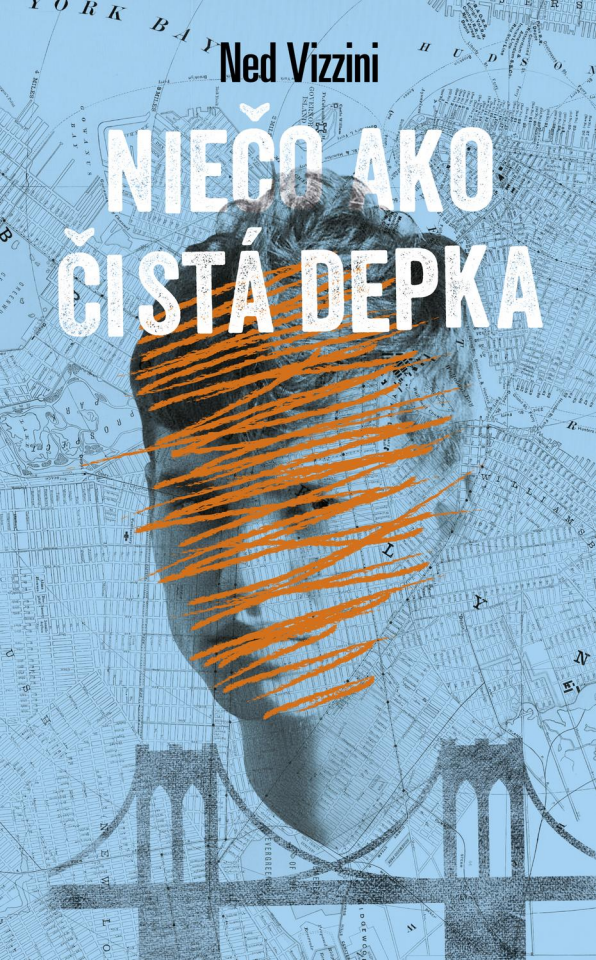

Ned Vizzini

NIEČO AKO ČISTÁ DEPKA

NIEČO AKO
ČISTÁ DEPKA

Knihy, ktoré by sa ti mohli páčiť:

STEPHEN CHBOSKY
Charlieho malé tajomstvá

C. G. DREWS
Tisíc dokonalých tónov

JOHN GREEN
Kam zmizla Aljaška

SOPHIE KINSELLA
Hľadá sa Audrey

BENJAMIN ALIRE SÁENZ
Nevysvetliteľná logika môjho života

NED VIZZINI

NIEČO AKO ČISTÁ DEPKA

slovart

Copyright © 2006 by Ned Vizzini

Translation © Michal Jedinák 2019

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2019

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Z anglického originálu

Ned Vizzini: It's Kind of a Funny Story,

ktorý vyšiel vo vydavateľstve

Hyperion, an imprint of Disney Book Group, New York 2015,

preložil Michal Jedinák.

Zodpovedná redaktorka Jana Šulková

Editorka Dana Brežňanová

Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava v roku 2019.

Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

ISBN 978-80-556-4151-5

www.slovart.sk

Venujem svojej mame

*Vedela si, že skôr či neskôr na to príde,
a keďže je to také ťažké, povedal som si,
že to urobím čím skôr. Lúbim ťa.*

Prvá část: Kde som

jeden

Je veľmi ťažké *rozprávať*, keď sa chcete zabiť. Vyžaduje si to nesmierne úsilie a nie je to duševná porucha, ale fyzický prejav – je fyzicky náročné otvoriť ústa a prinútiť ich sformulovať slová. Nevychádzajú z nich hladko a v harmónii s mozgom ako u normálnych ľudí, ale v prerušovaných dávkach ako ľadová triešť z automatu. Zhromažďujú sa za dolnou perou a vy sa o ne potkýnate. A tak radšej mlčíte.

„Všimli ste si, že vo všetkých reklamách v telke ľudia *pozerajú* telku?“ opýta sa môj kamoš.

Druhý z party na to: „Táraš, človeče.“

„Nie, fakt je to pravda. Nieкто v nich vždy sedí na gauči, teda ak to nie je reklama na alergie, vtedy sú na lúke...“

„Alebo cválajú na koni po pláži.“

„Tie sú na genitálny herpes.“

Smiech.

„Ako niekomu povieš, že to máš?“ To je Aaron. Sme v jeho dome. „Predstavte si ten divný rozhovor: ‚Počuj, skôr ako začneme, mala by si vedieť...‘“

„Vaším matkám to včera v noci nevadilo.“

„*Ohoóóó!*“

„Bacha na ústa!“

Aaron antagonistu Ronnyho udrie. Ronny je malý a ovešaný šperkmi. Raz mi povedal: *Craig, keď na seba chlap zavesí prvý šperk, niet cesty späť*. Úder Aaronovi vráti, pričom sa mu na zápästí hojdá veľký zlatý náramok, ktorý cinkne o Aaronove hodinky.

„Hej, kámo, nesiahaj mi na zlato!“ Ronny zatrasie zápästím a obráti pozornosť na trávu.

V Aaronovom dome je vždy nejaká tráva. V izbe má osobitný ventilačný systém a dvere sa dajú zamykať, takže jeho rodičia by ju mohli prenajať ako samostatný byt. Vypínač lemujú frkance smoly a plachta na posteli je posiatá čiernymi kruhmi. Vidno na nej aj lesklé flaky, náznaky istej zábavky medzi Aaronom a jeho frajerkou. Obzerám si ich (najsôr flaky, potom dvojicu). Žiarlim. No v skutočnosti mi už na žiarlivosti nezáleží.

„Craig, dáš si?“

Podajú mi ju zabalenú v skromnom papieriku, ale iba ju pošlem ďalej. Experimentujem totiž so svojím mozgom. Pokúšam sa zistiť, či môj problém nie je tráva – či sa mi nevlámala do hlavy a nevykradla ju. Občas to tak robím, spravidla niekoľko týždňov, a potom vyfajčím *naozaj veľa* trávy, len aby som otestoval, či ma v skutočnosti neokradol jej *nedostatok*.

„Si v pohode?“

Malo by to byť moje druhé meno. Skrytá identita, ako majú superhrdinovia: Sivepohode-man.

„No...“ zaseknem sa.

„Nerýp do Craiga,“ povie Ronny. „Ponoril sa do Craigovej zóny. Je scraigovaný.“

„Hej.“ Pohnem svalmi, ktoré ovládajú úsmev. „Som trochu... chápete...“

Vidíte, ako je to so slovami? Zradia vás a zdúchnu.

„Si v pohode?“ dôrazne sa opýta Nia. Nia je Aaronova frajerka. Ustavične sa ho niečím dotýka. Teraz mu sedí pri nohe na zemi. Má veľké oči.

„Jasné,“ odpoviem. Otočí sa späť k televízoru a v očiach sa jej odrazí modrá žiara plochej obrazovky. Pozeráme prírodopisný dokument o morskej hĺbočine.

„Doriti, sleduj to, človeče!“ Ronny vyfukuje dym. Nechápem, ako sa k nemu ciga tak rýchlo vrátila. Na obrazovke pláva chobotnica s obrovskými priesvitnými ušami, trepecú sa v chladnom svetle výskumnej ponorky.

„Vedci tento druh žartovne pomenovali Dumbo,“ povie rozprávač.

Usmejem sa popod nos. Mám tajomstvo: chcel by som byť chobotnica Dumbo. Zvyknutý na mrazivé teploty v hĺbke oceána by som sa tam dolu pokojne motal. Najväčšie starosti by mi robilo, ktorý sliz z morského dna zjem – čo sa od mojej aktuálnej situácie veľmi nelíši –, a navyše by som nemal žiadnych prirodzených nepriateľov. Lenže tých nemám ani teraz a nijako mi to nepomáha. Ale odrazu to znie logicky: chcem sa vznášať pod vodou ako chobotnica.

„Hneď sa vrátim.“ Vstanem z pohovky, čo využije kamoš Scruggs, ktorý sa musel uspokojiť s dlážkou, a plynulým pohybom sa vyšvihne na moje miesto.

„Zabudol si si ho rezervovať,“ povie.

„Rezervujem si ho,“ skúsím to.

„Neskoro.“

Pokrčím plecami, preliezam oblečenie a nohy a zamierim k béžovým dverám, ktoré pripomínajú vchod do bytu. Za dverami odbočím doprava k Aaronovej príjemne teplej kúpeľni so záchodom.

Na používanie záchodov mám systém. Trávim v nich veľa času. Sú to útočiská, verejné miesta pokoja rozmiestnené po celom svete pre ľudí ako ja. Len čo vstúpim do Aaronovho, pokračujem v zvyčajnej rutine mrhania časom. Najskôr zhasnem. Potom si vzdychnem. Obrátim sa k dverám, ktoré som práve zatvoril, stiahnem si nohavice a padnem na záchod – nesadnem si naň, ale padnem ako zdochlina a cítim, ako zadok objíma dosku. Zložím si hlavu do dlaní, vydýchnem a zároveň... veď viete... šťím. Zakaždým sa snažím užiť si to, vnímať, ako to zo mňa tečie, a uvedomovať si, že moje telo robí niečo, čo musí, podobne ako pri jedle, hoci mi to veľmi nejde. Zvieram si hlavu v dlaniach a želám si, aby sa to nikdy neskončilo, lebo je to príjemné. Skrátka to urobíte. Nevyžaduje si to nijakú námahu ani plánovanie. Neodkladáte to. Myslím si, že by to bolo choré. Keby ste mali také problémy, že by ste nemočili. Čosi ako anorexia, ibaže s močom. Keby ste sa trestali tým, že by ste ho zadržovali. Rád by som vedel, či to niekto robí.

Skončím a spláchnem, keď rukou siahnem za chrbát, hlavu mám ešte stále sklonenú. Potom vstanem a zasvietim. (Všimol si niekto, že som tu bol potme? Postrehli, že v škáre pod dverami sa nesvieti a spozorneli ako šváby? Všimla si to Nia?) Pozriem sa do zrkadla.

Vyzerám úplne normálne. Ako vždy. Rovnako ako pred vlaňajšou jeseňou. Tmavé vlasy, tmavé oči a jeden

krivý zub. Husté obočie, ktoré sa v strede spája. Dlhý, trochu zdeformovaný nos. Prirodzene veľké zrenice – nie z trávy – splývajú s tmavohnedými dúhovkami, takže mám oči ako taniere. Dve diery do hlavy. Nad hornou perou mi klíčia jemné chlípky. Toto je Craig.

Vždy sa tvárim, akoby mi bolo do plaču.

Pustím horúcu vodu a ošpliecham si tvár, aby som aspoň niečo cítil. O niekoľko sekúnd sa musím vrátiť a čeliť davu. No ešte chvíľku si môžem posediť v tme na doske, alebo nie? Cestu na záchod sa mi zakaždým podarí natiahnuť na päť minút.

dva

„Ako sa cítiš?“ opýta sa doktorka Minervová.

V ordinácii má knižnicu ako všetci cvokári. Kedysi som ich nechcel volať *cvokári*, ale zdá sa mi, že po toľkých, čo som vystriedal, mám na to právo. Je to dospeľacké slovo, navyše nezdvorilé, a ja som viac ako z dvoch tretín dospelý a dosť nezdvorilý, tak čo.

Skrátka ako každá cvokárka má Knižnicu s veľkým *K* plnú povinnej literatúry. V prvom rade je tam vždy *DSM*, teda *Diagnostický a štatistický manuál*, v ktorom uvádzajú zoznam všetkých doteraz známych duševných porúch – *veľmi* zábavné čítanie. Je to poriadna tehla. Veľa z toho, čo sa v nej píše, nemám – iba jednu veľkú vec –, ale o zvyšku viem zo zbežného prelistovania. Sú v nej parádne veci. Napríklad choroba s názvom Ondinina kliatba, pri ktorej telo stratí schopnosť samo *dýchať*. Viete si to predstaviť? Stále si musíte hovoriť *dýchaj, dýchaj*, inak prestanete. Väčšina pacientov na ňu zomrie.

Ak je cvokárka (väčšinou sú to *cvokárky*, iba občas *cvokári*) na úrovni, v knižnici má *niekoľko DSM-iek*, lebo existuje viacero vydaní, pričom najbežnejšie sú III, IV a V.

DSM II podľa mňa len tak ľahko nenájdete, lebo vyšiel zhruba v roku 1963. Zostavenie jedného dielu trvá asi desať rokov a teraz pracujú na šestke.

Kristepane, mohol by som robiť cvokára!

Okrem *DSM-iek* býva na poličkách výber kníh, ktoré sa venujú konkrétnym duševným poruchám, napríklad cvičebnica *Sloboda od depresie* či *Úzkostná a panická porucha: Príčiny a liečba*, alebo *7 návykov skutočne efektívnych ľudí*. Vždy v pevnej väzbe. Mäkkú u cvokárov nenájdete. Zvyčajne nechýba aspoň jedna kniha o pohlavnom zneužívaní detí, povedzme *Zranené srdce*. Jedna cvokárka ma pristihla, ako si ju obzerám, a povedala: „To je kniha o pohlavnom zneužívaní detí.“

A ja na to: „Mhm?“

A ona: „Pre ľudí, ktorých v detstve zneužívali.“

Prikývol som.

„Zneužívali ťa?“

Malá drobnú tvár starency a hrivu bielych vlasov a nikdy viac som ju nevidel. Čo to bolo za otázku? *Jasné*, že ma nezneužívali! V opačnom prípade by sa všetko zjednodušilo. Mal by som dôvod chodiť za cvokármi. Niečo skutočné, na čom by som mohol pracovať. Lenže svet si pre mňa nepripravil nič také jednoznačné.

„Som v pohode. Vlastne nie, lebo som tu.“

„Je na tom niečo zlé?“

„Pravdaže.“

„Chodíš sem už nejaký čas.“

Doktorka Minervová sa úžasne oblieka. Nie je ktovieako sexi alebo krásna, ale vie sa nahodiť. Dnes má na sebe červený sveter a rúž s úplne rovnakým odtie-

ňom. Akoby zašla do obchodu s maliarskymi potrebami, aby ich zladila.

„Bol by som radšej, keby som nemusel.“

„Pracuješ na tom. Ako sa cítiš?“

Otázka slúži ako povzbudenie. Každý cvokár používa vlastné povzbudenie. Od niektorých som počul „Ako sa darí?“, „Ako sa máme?“, a dokonca aj „Čo je nové v Craigovom svete?“. Otázka sa nikdy nemení. Je to čosi ako ich zvučka.

„Nezobudil som sa v najlepšej nálade.“

„Spal si dobre?“

„Ušlo to.“

Tvár má ako skala a pozerá sa rovno pred seba. Neviem, ako to robia – ako dokážu vystrúhať takú kamennú tvár. Psychológovia by mali hrať poker. A možno aj hrajú. Oni možno v telke vyhrávajú všetky prachy. A potom majú toľko drzosti, aby si od mamy pýtali stodvadsať dolárov za hodinu. Strašní chamtivci.

„Čo sa stalo, keď si sa zobudil?“

„Mal som sen. Neviem o čom, ale keď som sa prebral, s hrôzou som si uvedomil, že už nespím. Bolo to ako rana tehlou do rozkroku.“

„Ako rana tehlou do rozkroku, rozumiem.“

„Nechcel som sa zobudiť. Oveľa lepšie som sa cítil v spánku. Je to veľmi smutné. Bolo to ako opak nočnej mory: Keď sa z nej zobudíte, odľahne vám, lenže ja som sa *zobudil* do nočnej mory.“

„Čo je to za nočnú moru, Craig?“

„Život.“

„Život je nočná mora?“

„Áno.“

Odmlčíme sa. Vesmírny okamih. Hmmm, naozaj je život nočná mora? Aspoň desať sekúnd sa nad tým musíme zamýšľať.

„Čo si urobil, keď si pochopil, že nespíš?“

„Ležal som v posteli.“ Bolo toho viac, ale cvokárke som to nepovedal: napríklad fakt, že dnes ráno som bol v posteli *hladný*. Včera večer som nejedol. Spať som išiel vyčerpaný z domácich úloh, a len čo mi hlava padla na vankúš, bolo mi jasné, že ráno za to zaplatím. Zobudím sa *veľmi* hladný, žalúdok prekročí hranicu zúfalstva a nič do seba nedostanem. Ráno môj žalúdok skuvíňal a rozpínal sa mi pod útlym hrudníkom. Nič som s tým nechcel urobiť. Nechcel som jesť. Predstava jedenia mi spôsobovala ešte väčšie bolesti. Okrem kávy a jogurtu mi nenapadalo vôbec nič – ani jediné jedlo –, čo by som dokázal prehltnúť, a kávy s jogurtom som už mal plné zuby.

Prevalil som sa na brucho, dlane som spojil a zovrel ich do pästí ako pri modlitbe. Päste stláčali žalúdok a klamali mu, že je plný. Zotrvával som v tejto polohe, bolo mi teplo, krútil sa mi mozog a sekundy plynuli. Z postele ma o päťdesiat minút vyhnala iba naliehavá potreba, jediné, čo ma nikdy nesklamalo.

„Vstal som, lebo som sa musel vyšŕať.“

„Aha.“

„Bolo to skvelé.“

„Rád močíš. Už si to spomínal.“

„Hej. Je to jednoduché.“

„Máš rád všetko jednoduché.“

„Kto nemá?“

„Niektorí ľudia sa vyžívajú v komplikovanosti, Craig.“

„Ja nie. Cestou sem som rozmýšľal... Občas si predstavujem, že robím poslíčka na bicykli.“

„Mhm.“

„Bolo by to jednoduché a priamočiare a platili by mi za to. Bola by to Kotva.“

„A čo škola, Craig? Škola je tvoja Kotva.“

„Škola je priveľmi mäťúca. Rozvetvuje sa na milión strán.“

„Vyrastajú z nej tvoje Chápadlá.“

Musím uznať, že doktorka Minervová sa v mojom slangu dosť rýchlo zorientovala. *Chápadlá* je môj výraz – sú to nepríjemné úlohy, ktoré mi strpčujú život. Napríklad minulý týždeň americkej dejiny, na ktoré som musel napísať referát o zbraniach z obdobia americkej vojny za nezávislosť, čo si vyžadovalo zájsť do Metropolitného múzea, aby som si obzrel staré zbrane, kvôli tomu som štyridsaťpäť minút zostal bez mobilu a e-mailu, prepásoval som hromadnú správu od učiteľky, v ktorej sa pýtala, kto potrebuje body navyše, iné decká ich hneď zhrabli, lebo jej na e-mail odpovedali, lenže ja nie, čo znamená, že z amerických dejín nebudem mať 98 bodov a k celkovému priemeru 98,6 (potrebujete dosiahnuť hodnotu rovnú telesnej teplote vo Fahrenheitoch) sa ani nepriblížim, preto sa nedostanem na Dobrú Školu, nenájdem si Dobré Zamestnanie a nebudem mať zdravotné poisťenie, a tak budem musieť za cvokárov a za lieky, ktoré môj mozog potrebuje, platiť strašné peniaze, takže mi ich nezvýši dosť na to, aby som si mohol dovoliť Dobrý Životný Štýl, budem sa za to hanbiť, upadnem do depresie

a to je zlé, lebo viem, čo so mnou depresia robí – bráni mi vstať z postele –, a skončím najhoršie, ako sa dá: stane sa zo mňa bezdomovec. Lebo ak dlho nevstanete z postele, prídu vám ju vziať.

Opakom Chápadiel sú Kotvy. Kotva je niečo, čo mi zamestnáva myseľ a dočasne vo mne vyvoláva dobrý pocit. Jazda na bicykli je Kotva. Vyrábanie kartičiek s obrázkami na vyučovanie je Kotva. Sledovanie ľudí pri hraní videohier u Aarona je Kotva. Odpovede sú jednoduché a s presne stanoveným poradím. Nijaké rozhodnutia. Nijaké Chápadlá. Iba kopa úloh, s ktorými sa treba popasovať. Nemusíte riešiť iných ľudí.

„Škola má veľa Chápadiel,“ pripustím. „Ale mal by som ich zvládnuť. Keby som nebol taký lenivý.“

„V čom si lenivý, Craig?“

„Každý deň zabijem aspoň hodinu ležaním v posteli. Alebo sa bezcieľne prechádzam. Zbytočne rozmýšľam. Strácam čas mlčaním, nič nehovorím zo strachu, že sa zakokcem.“

„Robí ti starosti zajakávanie?“

„Keď som deprimovaný, neviem normálne rozprávať. Uprostred vety sa odmlčím.“

„Aha.“ Niečo si zapíše do poznámkového bloku. *Craig, toto pôjde do tvojej karty.*

„Nemyslím...“ pokrútim hlavou. „Tá vec s bicyklom.“

„Čo je? Čo si chcel povedať?“ Toto je ďalšia finta cvo-károv. Nikdy vám nedovolia nedokončiť myšlienku. Ak otvoríte ústa, chcú presne vedieť, čo ste mali v úmysle z nich vypustiť. Ich oficiálne stanovisko je, že najhlbšie pravdy o nás sa skrývajú v tom, čo nedopovieme, ale pod-